

Ühing Korruptsioonivaba Eesti

2009. aasta kohalike omavalitsuste valimiste vaatlemise kokkuvõte

Kokkuvõte ühingu Korruptsioonivaba Eesti valimisvaatlejate poolt täidetud
vaatlusankeetidest

Sissejuhatus

Käesolev analüüs põhineb ühingu Korruptsioonivaba Eesti ning selle juures tegutseva kodanikeühenduste korruptsioonivastase võrgustiku poolt 2009. aasta kohalike omavalitsuste volikogude valimistele saadetud vaatlejate poolt täidetud küsimustikel.

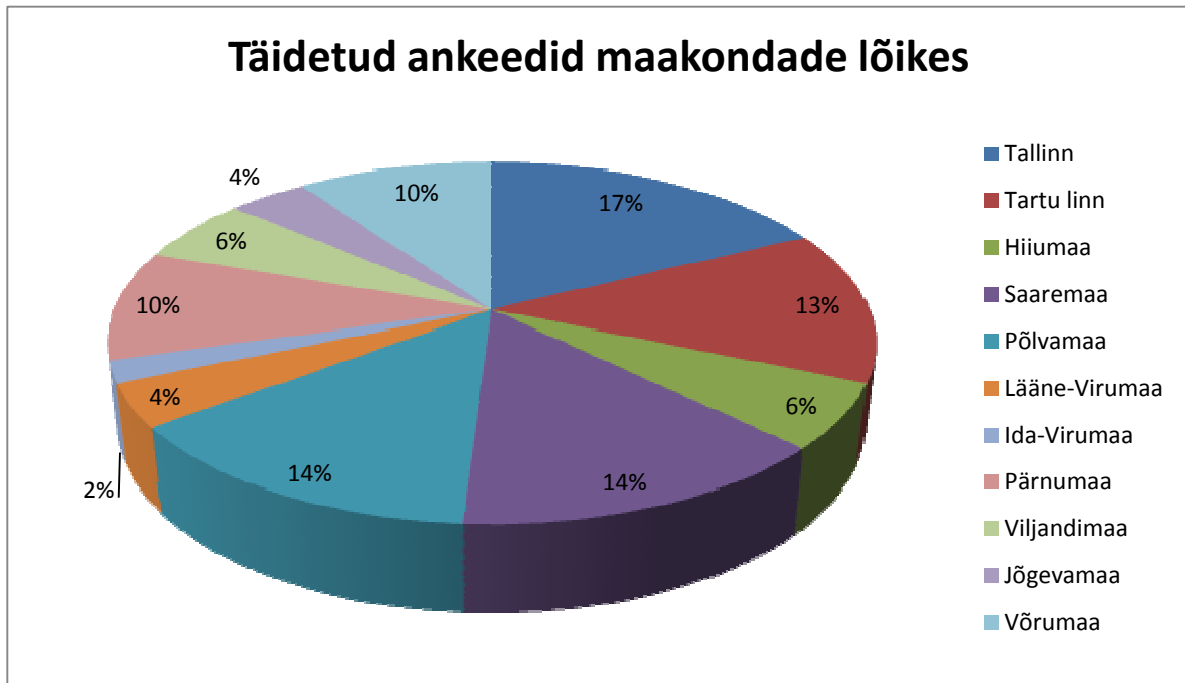
Analüüsis on välja toodud eelkõige nendele küsimustele vastamine ankeetides, mille puhul esines vaatlejate hinnangul valimisjaoskondades probleeme.

Kodanikeühenduste korruptsioonivastane võrgustik on Kodanikuühiskonna Sihtkapitali (KÜSK) toel tegutsev liikumine, mille eesmärgiks on korruptsiooni vastu võitlemisele laiemal kandepinna andmine ühiskonnas.

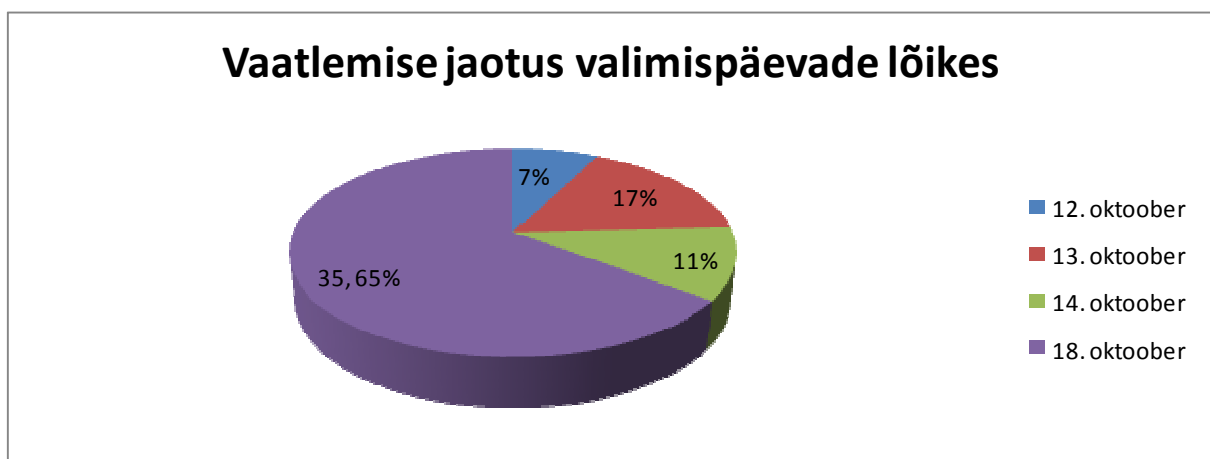
Külastatud valimisjaoskonnad

Emmaste valimisjaoskond nr 1, Haanja valimisjaoskond 1, Haanja valimisjaoskond 2, Haapsalu valimisjaoskond nr 3, Jõgeva valimisjaoskond nr 1, Kiviõli valimisjaoskond nr 1, Kolga-Jaani valimisjaoskond nr 1, Kuressaare valimisjaoskond nr 1, Kuressaare valimisjaoskond nr 2, Kuressaare valimisjaoskond nr 3, Kuressaare valimisjaoskond nr 4, Kuressaare valimisjaoskond nr 5, Lasva valimisjaoskond nr 1, Martna valimisjaoskond nr 1, Meremäe valimisjaoskond nr 1, Meremäe valimisjaoskond nr 2, Pajusti valimisjaoskond nr 2, Palamuse valimisjaoskond nr 1, Pärsti valimisjaoskond nr 2, Ruusmäe valimisjaoskond nr 2, Tallinna valimisjaoskond nr 106, Tallinna valimisjaoskond nr 16, Tallinna valimisjaoskond nr 34, Tallinna valimisjaoskond nr 41, Tallinna valimisjaoskond nr 71, Tallinna valimisjaoskond nr 8, Tallinna valimisjaoskond nr 84, Tartu valimisjaoskond nr 14, Tartu valimisjaoskond nr 15, Tartu valimisjaoskond nr 17, Vändra valimisjaoskond nr 1, Vändra valimisjaoskond nr 3, Vändra valimisjaoskond nr 4, Vändra valimisjaoskond nr 5, Vändra valimisjaoskond nr 5, Varstu valimisjaoskond nr 1, Vastseliina valimisjaoskond nr 1, Veriora valimisjaoskond nr 1, Viljandi valimisjaoskond nr 2, Viru-Jaagupi valimisjaoskond nr 3

Vaatlemine maakondade lõikes

Vaatlemine valimispäevade lõikes

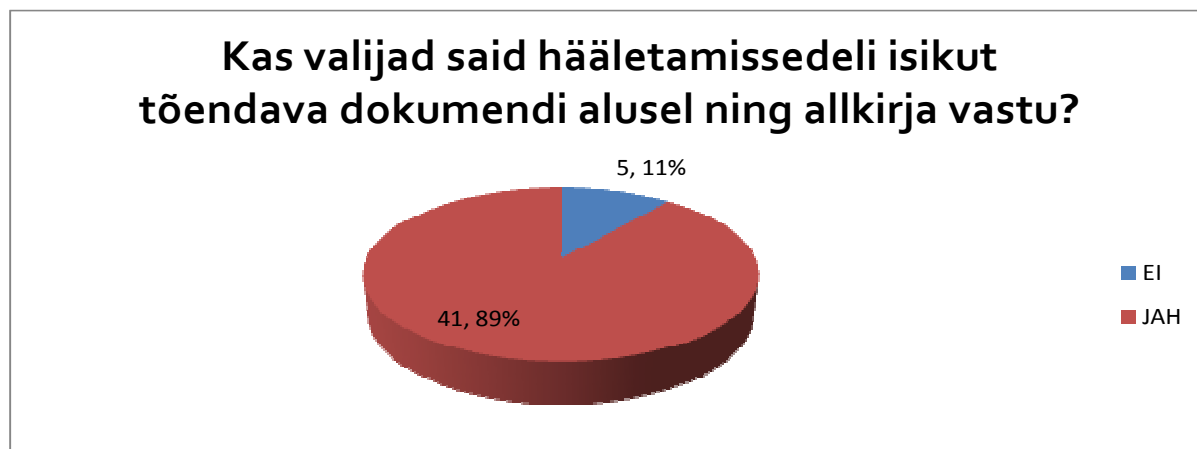

Valimisagitatsiooni esinemine

Valimisagitatsiooni täheldasid vaatlejad üsna vähestel juhtudel ning see väljendus eeskätt eemaldamata kampaaniamaterjalides hoone seintel, kus asus valimisjaoskond. Samas toodi vaatlejate poolt välja mitu piiripealset juhtumit, kus hääletusruumi sisenesid isikud, kellel oli käes kampaaniamaterjal ning kes püüdis oma käitumisega endale tähelepanu tõmmata. Lisaks esines juhtum, kus vihmase ilmaga jalutasid valimisjaoskonna maja ees inimesed, kes kandsid erakonna sümbollikaga vihmavarje.

Hääletusedeli andmine isikut tõendava dokumendi vastu

Esines juhtumeid, kus valimiskomisjoni liige ei küsinud valijalt isikut tõendavat dokumenti enne hääletusedeli kätteandmist. Tõenäoliselt oli tegemist juhtumitega, kus komisjoni liige ning valija olid tuttavad ning komisjoni liige ei pidanud vajalikuks isikusamasuse tõestamist. Vaatleja märkuse peale rikkumine enam ei kordnud. Kodus hääletamisel ilmnes ühel juhul vestlusest valijaga, et sellisel moel isikut tõendava dokumendi küsimist varem ei ole toimunud kui seekordsetel valimistel.

Mitme isiku üheaegne viibimine hääletuskabiinis

Enamjaolt oli täheldatud juhtudel tegu nn „perekonahääletamisega“, kus lisaks hääletavale vanemale viibisid hääletuskabiinis ka alaealised lapsed. Kuigi sellisel juhul ei ole ette nähtud erandit nagu füüsilise puudega isiku hääletamisel abistamisel, siis ei pidanud vaatejad vajalikuks selle kui valimiskorra rikkumise väljatoomist.

Jaoskonnakomisjoni suhtumine vaatejasse

Küsimustike täitmisel palusime vaatejal anda hinnang ka jaoskonnakomisjoni üldisele suhtumisele vaatejasse. Valdavalt (88% juhtudest) oli valimiskomisjoni suhtumine vaatejasse sõbralik ning abivalmis. Toimingute teostamisel selgitati vaatejale toimingute eesmärki ning korrektset läbiviimise korda. Kodushääletust teostama minnes ei keeldunud valimiskomisjonide liikmed vaateja võtmisest enda autosse.

Samas kogesid vaatejad mitmel juhul ka komisjoni tõrksust – komisjoni liikmed tegid vaateja suhtes negatiivseid märkusi ning seadsid piiranguid valimistoimingute jälgimisel, tuues põhjenduseks vaateja kohustuse hoiduda segamast valimiskomisjoni tööd. Ühel juhul jätsid valimiskomisjoni liikmed reageerimata purjus valija käitumisele, kes kritiseeris valjuhäälselt hääletusruumis vaateja kohalolekut.

Vaatejate ning ühingu Korruptsioonivaba Eesti ettepanekud

- ✓ Kirjalikud taotlused kodus hääletamise teostamiseks võiks olla esitatud valimispäeva hommikuks, mitte hiljemalt kella 16ks, nagu see 2009. aasta kohalike omavalitsuste valimistel oli sätestatud. Kuna praktikas teevad valimiskomisjoni liikmed esimese ringkäigu kodus

hääletajate juures ära enne kella 16.00, siis tuleb neil viimasel hetkel esitatud taotluste puhul ringi korrata ning taotluste varasem laekumine aitaks seda vältida

- ✓ Muuta kardinat kasutamine hääletuskabiini ees taas kohustuslikuks, kuna nii vaatlejad kui ka valijad tundsid, et avatud küljega hääletuskabiin ei võimalda lõplikult salajast hääletamist
- ✓ Muuta kohustuslikuks nimesiltide kandmine valimiskomisjoni liikmetele, et oleks võimalik liikmeid tuvastada ning eristada valijatest. Lisaks võimaldaks nimesiltide kandmine fikseerida paremini konkreetse komisjoni liikmega seotud võimalikku rikkumist
- ✓ Valimiskomisjonid võiksid aktiivsemalt valijale hääletussedeli kätteandmisel selgitada selle korrektset täitmist – sellele tuleb kanda eelistatud kandidaadi number, mitte nimi ning kandidaadi saab valida vaid selle valimispiirkonna kandidaatide seast. Tuleks osutada konkreetselt sellele lahtrile, kuhu kandidaadi number tuleb kirjutada.
- ✓ Positiivne oli Vabariigi Valimiskomisjoni poolt koostatud illustratiivsed plakatid valimisjaoskondades, mis hoiatasid erinevate valimisrikkumiste, näiteks hääletussedeli hääletusruumist väljaviimise eest. Edaspidi võiks selliseid selgitavaid ning suunavaid juhiseid jaoskondades valijatele veelgi rohkem olla. Näiteks mitmekesi hääletuskabiini sisenemise eest hoiatavad sildid kabiinide juures.
- ✓ Kuigi suuremal osal juhtudest oli valimiskomisjoni suhtumine vaatlejasse positiivne, esines paraku ka negatiivset suhtumist. Kui vaatleja kohustuste hulka kuulub valimiskomisjoni töö segamisest hoidumine, siis peaks valimiskomisjonide liikmetele selgitama ka vaatleja staatust ning vajalikkust valimisprotsessis.
- ✓ Üle Eesti on probleeme esinenud valijate sissekirjutuste muutmisega vahetult enne valimisi. Hetkel on sissekirjutuse tegemine ja muutmine rahvastikuregistris lihtsustatud korras võimalik kas või valimispäeva hommikul ning seega eksisteerib oht mõjutatud häälte saamiseks. Tuleks kehtestada kindel reeglistik sissekirjutuste tegemiseks valimistele eelneval perioodil ning määrata selle üle järelevalvet teostavad institutsioonid.

Kokkuvõte

Vaatlema ei suundunud eesmärgiga tuvastada rikkumisi, vaid ennekõike võimalikke rikkumisi enneteval eesmärgil. Üldine hinnang 2009. aasta KOV valimisele oligi positiivne. Samas distsiplineeris vaatleja kohalolek nii mõnegi valimisjaoskonna tööd ning vaatleja ja komisjon täiendasid teineteist valimiste õiguspärasuse tagamisel. Lisaks sellele tõstis valimiste vaatlemise algatus kodanikuaktiivsust ning pani inimesi sügavamalt huvituma ühiskondlike otsustusprotsesside läbipaistvusest.

Ühingul Korruptsioonivaba Eesti on kavas jätkata vaatlemise korraldamist ka järgmiste valimiste ajal.

Lõpetuseks tänab ühing Korruptsioonivaba Eesti kõiki vabatahtlikke, kellel oli aega ning huvi minna vaatlema ning Vabariigi Valimiskomisjoni, kes abistas vaatlemise sisulisel ettevalmistamisel.

Lisainfo

Ühing Korruptsioonivaba Eesti
Narva mnt. 11d, 10151 Tallinn
info@transparency.ee
+372 6 116 020
www.transparency.ee

Asso Prii
Kodanikuühenduste korruptsioonivastase
võrgustiku ning valimiste vaatlemise projektijuht
asso.prii@transparency.ee
+372 55 646 371